

ВИСВІТЛЕННЯ ПОЛЬСЬКОЮ ПРЕСОЮ РОСІЙСЬКОЇ ІНВАЗІЇ В УКРАЇНУ (ЛЮТИЙ – ЛИПЕНЬ 2014 Р.): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

О. П. Шипотілова

Одеський національний морський університет

lenakomail@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9842-8157>

Ключові слова: польська преса, журналісти, агресія, окупація, сепаратисти.

У статті досліджений процес російського вторгнення в Україну впродовж лютого – липня 2014 року через призму польської преси. Розвідка показала, що на сторінках польських ЗМІ об'єктивно висвітлено агресивні дії Російської Федерації в Криму та на сході України. Журналісти з Польщі не піддалися на прояви російської пропаганди та проаналізували причини швидкого захоплення півострова, критично поставилися до діяльності нового уряду в Києві, об'єктивно показали події «русської весни» та антитерористичної операції на сході. У праці поданий критичний аналіз діяльності РФ щодо блокування української армії на півострові, настрої корінних народів Автономної Республіки Крим щодо приєднання території півострова до Росії. Щодо висвітлення антитерористичної операції на сході України то, в публікаціях журналісти намагалися об'єктивно подавати не лише хронологію подій на полі бою, але й аналізували економічно-політичні мотиви агресії путінського режиму. Це надало значну допомогу українському урядові в боротьбі проти «інформаційної війни» з боку Росії, вплинуло на подальше зближення українських і польських політиків.

COVERAGE BY THE POLISH PRESS OF THE RUSSIAN INVASION IN UKRAINE (FEBRUARY – JULY 2014): HISTORICAL ASPECT

O. P. Shypotilova

Odesa National Maritime University

Key words: polish press, journalists, aggression, occupation, separatists.

The article is examined the process of the Russian invasion of Ukraine during February – July 2014 through the prism of the Polish press. Analyzing the source and historiographical base of the research, the author came to the conclusion that there isn't comprehensive grant work on the specified problem. Therefore, the topic of the article is undeniably relevant. The intelligence showed that the aggressive actions of the Russian Federation in Crimea and in the east of Ukraine were objectively covered on the pages of the Polish mass media. Journalists from Poland did not give in to manifestations of Russian propaganda and analyzed the reasons for the quick capture of the peninsula, were critical of the activities of the new government in Kyiv, and objectively showed the events of the «Russian Spring» and the anti-terrorist operation in the east. During the short period of the capture of the Crimean parliament, the number of personnel and military forces transferred by Russia to Crimea is quite clearly indicated, a sufficiently critical analysis of the activities of the Russian Federation regarding the blocking of the Ukrainian army on the peninsula is presented, the socio-political positions of well-known representatives of the Polish and Ukrainian intelligentsia and the governments of Ukraine and Poland are highlighted, of the European Union. Especially in the columns of Polish newspapers, the attitudes of the indigenous peoples of the Autonomous Republic of Crimea regarding the annexation of the territory of the peninsula to the Russian Federation are shown. Regarding the cover-

age of the anti-terrorist operation in the east of Ukraine, Polish journalists noted that the support of the separatists was supported by the money of V. Yanukovich's family, as well as other well-known Ukrainian oligarchs. The authorities in Kyiv were afraid to call a spade a spade and declare war on the Russian Federation. In the publications, the journalists tried to objectively present not only the chronology of events on the battlefield, but also analyzed the economic and political motives for the aggression of the Putin regime. This provided significant assistance to the Ukrainian government in the fight against the «information war» on the part of Russia, and influenced the further rapprochement of Ukrainian and Polish politicians.

Постановка проблеми. Російське вторгнення в Україну в 2014 р. змінило медіапростір не тільки в українській державі, а й в усьому світі. Роль об'єктивного інформування подій в Криму та сході України, протидія інформаційній війні з боку Російської Федерації, підвищило зацікавленість медіа-аудиторії. Величезною заслугою у формуванні прихильного образу українців серед поляків, окрім ознайомлення із українською культурою – через музичні, театральні та кінофестивалі, книжкові переклади, слухання українських гуртів, є робота польських журналістів. Під час агресивних дій 2014 р. Росії в Україні, польські журналісти збільшили свою присутність і інформували світ правдивими та об'єктивними репортажами, статтями в періодичних видання. Отже, постановка зазначеної проблеми є актуальною і заслуговує на проведення детального дослідження.

Метою дослідження є на основі польської преси проаналізувати російську агресію щодо України впродовж лютого-липня 2014 р. Продемонструвати ставлення до російської окупації Криму та сходу України представників зарубіжної, польської, української політичної еліти на сторінках польських ЗМІ, дати характеристику збройної агресії Російської Федерації проти України зі сторони Польщі.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Історіографія проблеми представлена працями українських, польських і зарубіжних істориків, політологів і вчених. Більшість робіт – це узагальнюючі праці з тематики російсько-української війни. Лише деякі роботи презентують дослідження війни крізь призму іноземної та польської преси, соціальних мереж і медіа в Польщі.

До зарубіжної історіографії відноситься монографія професорів Домініка Ареля і Джесі Дрісколла. Науковці доводять, що Росія цинічно називала конфлікт у Криму та на сході України «громадянською війною», щоб заявити про свою непричетність. Автори стверджують, що суспільно-наукова література щодо питання громадянської війни може допомогти пояснити, чому не було знайде-

мо політичного рішення між 2015 і 2022 роками, оскільки вона нею не являлася¹. Наступною працею є книжка українсько-американського історика та професора Гарвардського університету Сергія Плохія. Він у праці намагався пояснити причини вторгнення, аналізуючи її перебіг і обмірковуючи результати. На думку історика, російсько-українська війна – це всеосяжний конфлікт, який палає з 2014 року².

Польська історіографія проблеми широко представлена монографіями і науковими статтями вчених. На особливу увагу заслуговує праця доктора габілітованих наук Лукаша Мамерта Надольського. У його роботі «Kampania zimowa w 2015 roku na Ukrainie»³ розглянуто питання анексії Криму та весь хід війни на сході України. Автор зазначає, що події в Україні є справжньою війною Росії проти України, а не конфліктом із представниками сепаратистських кіл.

З огляду тематики російсько-української війни на увагу заслуговує праця Богуслава Пацека, генерал-майора у відставці, професора і наукового співробітника Ягеллонського університету. У своїй книзі автор розглядає поняття «гібридної війни» в Україні, можливості закінчення російсько-українського конфлікту, як міжнародна спільнота реагує на українську війну тощо⁴.

Щодо сучасної української історіографії загалом, то відразу можемо назвати спроби вчених із України системно підійти до з'ясування витоків і проявів збройного конфлікту між Україною і

¹ Arel D., Driscoll J. Ukraine's Unnamed War. Before the Russian Invasion of 2022. New York: Cambridge University Press, 2023. 320 p.

² Plochy S. The Russo-Ukrainian War: The Return of History Allen Lane. New York, WW Norton & Company, 2023. 368 p. Режим доступу: https://www.google.pl/books/edition/The_Russo_Ukrainian_War_The_Return_of_Hi/e3eoEAAAQBAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=the+russo+ukrainian+war+the+return+of+history&printsec=frontcover

³ Łukasz Mamert Nadolski. Kampania zimowa w 2015 roku na Ukrainie. Budgoszcz: Museum wojsk Lądowych, 2017. 196 s.

⁴ Pacek Bogusław Wojna gybrydowa na Ukrainie. Warszawa Oficyna Wydawnicza RYTM, 2022. 248 s.

Росією. У праці докторів історичних наук Федіра Турченка і Галини Турченко відмічено, що російська влада готувала ідеологічні передумови для відторгнення в східні та південні області України, граючи на проросійських симпатіях частини населення, використовуючи місцеву «п'яту колону». При цьому особливо масштабною була підривна діяльність Росії саме на українському сході, а «русскій мір» став останнім етапом російського імперіалізму⁵. Цікавість для дослідження становила праця історика Ярослава Грицака, який проаналізував передумови анексії Криму і війни на сході. Автор книги зазначає, що для Володимира Путіна стало несподіванкою, що російську армію на сході України не зустріли з квітами, що проєкт «русскої весни» провалився⁶.

Питання аналізу польської преси під час російського вторгнення в Україну в 2014 році розглянула на прикладі газети «Wyborcza.pl» історик Ольга Медвідь⁷. Огляд статей газети показав, що польська преса значну увагу приділяла російсько-українській війні з перших днів її розв'язання. У публікаціях журналісти намагалися об'єктивно подавати не лише хронологію подій на полі бою, але й аналізували економічні та політичні причини агресії путінського режиму.

Виклад основного матеріалу. Польська політична преса детально стежила та аналізувала перебіг революційних подій в Україні 2014 р., втечу президента В. Януковича і початок російського вторгнення. Велика кількість публікацій щодо російської інвазії в Криму та на сході міститься на сторінках польського щотижневого громадсько-культурного журналу «Tygonyk Powszechny»⁸.

У статті журналіста Павела Решки повідомляється, що Москва напала на Україну раптово та очевидно цілком став Кримський півострів.

⁵ Турченко Г., Турченко Ф. Проект «Новоросія»: 1764–2014. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 116 с.

⁶ Hrycak J. Ukraina. Wyrwać się z przeszłości. Krakow : Międzynarodowe Centrum Kultury, 2023. 600 s.

⁷ Медвідь О. Польська преса про початок українсько-російської війни: за матеріалами газети «Wyborcza.pl» (квітень – серпень 2014) Російсько-українська війна (2014–2022 рр.): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та правові аспекти : Наукова монографія. Рига: «Baltija Publishing», 2022. с. 599–603 Режим доступу <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6290/13325-1?inline=1>

⁸ Шипотілова, О. П. Польська преса в протидії російській пропаганді під час окупації Кримського півострова (лютий–квітень 2014). Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (Анн-Арбор – Харків, 12–13 груд. 2023 р.). Харків: НДІ ППЧН, 2023. С. 182–184. <https://doi.org/10.32782/PPSS.2023.1.48>

Російське керівництво вирішило скористатися смутою в Києві, загальним розладом і низькою моральним духом української армії в Криму, де більшість населення за етнічним походженням становили росіяни. На півострові українці мали близько 19 тисяч солдатів, а росіяни 14 тисяч військово службовців, тобто на папері сили обох сторін були однакові. Однак, на практиці вийшло по-іншому. По-перше, в українських військах служило багато громадян, які відчували спільність із Росією, а не з Україною. Бойовий стан цих підрозділів залишився бажати кращого, а нова влада в Києві не змогла представити чіткої стратегії дій. Київ боявся, що більш серйозна активність спровокує росіян на війну проти України, як це було в випадку з Грузією. У російських медіа відразу розпочався пропагандистський наступ на нову українську владу. Російське населення почало виходити на демонстрації та мітинги, а в ніч з 27 на 28 лютого 2014 р. на вулицях Сімферополя та аеропорту Бельбек з'явилися «зелені чоловічки». Це – російські військові без жодних розпізнавальних знаків. Російська Федерація швидко перекинула на півострів до приблизно 30 тисяч військовослужбовців, у такому випадку українські військові залишилися в складному становищі⁹.

Схожу думку мав і польський кореспондент Войцех Конончук. Він вважає, що втеча Віктора Януковича та несподівана перемога Майдану викликали недовіру та шок у Москві. Україна – це ключова країна для Росії, вона залежна від свого великого сусіда, який є авторитарнішим ніж Захід, однак зробила раптовий поворот до ЄС. Кремль сприйняв це, як провал своєї зовнішньої політики. Болюче приниження, сприйняте Володимиром Путіним, переросло в бажання помсти. Почалося з Криму, звідки слід було очікувати, де переважно мешкали росіяни (58 % населення) та фактично залишався частиною культурного, медійного простору РФ¹⁰.

У Севастополі 23 лютого 2014 р. відбувся 20-тисячний мітинг, ініційований проросійськими партіями й організаціями, на якому було прийнято рішення не перераховувати до Києва податки. Міським головою проголошений громадянин Росії О. Чалий. На мітингу було схвалено резолюцію, у якій зазначалося, що Севастополь не визнаватиме останні рішення Верховної Ради України. Над міськрадою міста проросійськими активістами було піднято російський державний прапор. Члени

⁹ Reszka P. Korespondencja z Krumu. Tygonyk Powszechny. 2014. № 10. 9 marca.

¹⁰ Konończuk W. Putina wojna z Ukrainą. Tygonyk Powszechny. 2014. № 10. 9 marca.

партії «Російський блок» (Г. Басов) оголосили про створення загонів самооборони, а О. Чалий запросив до Криму бійців розформованого спецпідрозділу «Беркут», який пролив кров українських патріотів «Небесної Сотні». Спробі арешту Чалого співробітниками СБУ та прокуратурою завадили проросійські «демонстранти». 25 лютого вуличні акції відбулися перед кримським парламентом. Мітинги проходили у Севастополі, Сімферополі, Керчі, Євпаторії. У демонстраціях брали участь російські політики, які в порушенні суверенітету України, закликали до відокремлення Криму від України¹¹.

У газеті «Rzeczpospolita» – це загальнонаціональна економічно-правова газета, вийшла стаття, в якій подана інформація, що під час прес-конференції президента Російської Федерації Володимира Путіна від 4 березня 2014 р. прозвучали обвинувачення в сторону Республіки Польщі щодо державного перевороту в Україні. Нібито майдановців підготували спеціальні інструктори на литовських військових базах з ініціативи Польщі. На що МЗС Польщі відреагував заявою, що Росія та її президент займаються дезінформацією. Польща ніколи не брала участі в підготовці протестувальників Євромайдану. Прем'єр-міністр Дональд Туск заявив про несприйняття сформованих тезисів президента Росії. На його думку, вони дуже далекі від реальності. Польські політики підтримали позицію прем'єр-міністра та заявили, що Польща не підтримувала Майдан у Києві, так як заявив Володимир Путін. Допомога була спрямована лише на гуманітарне спрямування, а не на насильницькі дії. За словами Дональда Туска такі заяви президента Росії були зроблені заради дискредитації Польщі перед партнерами Європейського Союзу та НАТО¹².

Наступним польським виданням, що активно висвітлював події в Україні, аналізував щоденну ситуацію збройної агресії РФ стала газета «Wyborcza». Томаш Білецькі від 1 квітня 2014 р. опублікував статтю, в якій вказував, що частина російських військ відводиться від українського кордону, але Москва вимагає глибокої федералізації України¹³.

¹¹ Михайлуца М. І., Шипотілова О. П. Історія України і її державності: осучаснений погляд / Микола Михайлуца, Олена Шипотілова ; вид. друге, доповнене. Херсон : Олді-плюс, 2018. С. 152.

¹² Olczyk E. Putin oskarża Polskę. Rzeczpospolita. 2014. № 53. 5 marca.

¹³ Медвідь О. Польська преса про початок українсько-російської війни: за матеріалами газети «Wyborcza.pl» (квітень – серпень 2014) Російсько-українська війна (2014–

На сторінках видання «Rzeczpospolita» вийшла стаття «Krym staje po stronie Rosji», де повідомлялося, що група близько 100 озброєних чоловіків увірвалися до будинку парламенту Республіки Крим і уряду. Вони одразу вивісили на будівлях російські прапори та поставили перед входом величезну табличку: «Крим – це Росія». Реакція в.о. президента України О. Турчинова була миттєвою. За його словами, це акт агресії проти української держави. «Ми будемо використовувати всі заходи для відновлення контролю над будівлями» – повідомила українська влада. Автор статті зазначає, що Україна є безсильною у протистоянні окупації Кримського півострова, оскільки напад стався в найгірший момент для української влади, новий уряд тільки формується і зокрема, має відновити контроль над поліцією та армією по всій країні. Єдине, що може розбити Україна зі свого боку – це скликати засідання Ради національної безпеки і оборони (далі – РНБО), на якому ухвалить рішення щодо розпуску парламенту Автономної Республіки Крим і розробить план повернення контролю над адміністративними установами¹⁴.

У тому самому номері вийшла стаття «Tatarzy krymscy nie chcą obcej władzy na półwyspie», в якій подається інтерв'ю народного депутата Криму Мустафи Джемілева. Він наголосив, що позиція кримських татар незмінна, півострів має залишитися в складі України¹⁵. У «Tygodnik Powszechny» відмічено, що кримські татари вимагали миру та статус-кво на півострові. Татарська меншина, що становила приблизно 13 % населення регіону, наразі була найбільш проукраїнською силою в Криму, лояльною до Києва та недовірливою до політики Росії¹⁶.

Ставлення мешканців Криму до польських ЗМІ охарактеризовано під час інтерв'ю виданню «Tygodnik Powszechny». Кримчани досить агресивно ставляться до поляків. Називаючи польських представників медіа прихильниками «бандитів Майдану», що Захід постійно втручається в Крим, а люди просто бажають жити мирно та обрати ту

2022 рр.): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та правові аспекти : Наукова монографія. Рига: «Baltija Publishing», 2022. с. 599–603 Режим доступу <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6290/13325-1?inline=1>

¹⁴ Krym staje po stronie Rosji. Rzeczpospolita. 2014. № 49. 28 lutego.

¹⁵ Tatarzy krymscy nie chcą obcej władzy na półwyspie. Rzeczpospolita. 2014. № 49. 28 lutego.

¹⁶ Konończuk W. Putina wojna z Ukrainą. Tygodnik Powszechny. 2014. № 10. 9 marca.

країну з якою вони хочуть бути. Натомість, у місті Бахчисарай у сім'ях кримських татар відмічаються прояви страху, невизначеності щодо приєднання до РФ. Результати референдуму, так завчасно відомі, це ще більше посилює відчуття, що за підтримку України кримських татарів російське керівництво буде наказувати¹⁷.

У статті польської журналістки Анни Слоєвської вказано, що введені санкції проти Російської Федерації зі сторони Європейського Союзу є слабкими. У названих санкціях із 21 імен в списку ЄС вісім належать українцям із Криму і 13 громадянам РФ. На більшість російської політичної еліти, вони не мають значного впливу, лише на лідера партії «Справедлива Росія» Сергія Миронова. Немає нікого з кремлівської адміністрації чи уряду й олігархів. Цей список не налякав росіян. На думку польського міністра Радослава Сікорського, це рішення щодо санкцій створили правові рамки для лідерів ЄС. Як повідомила журналістка скромний перелік санкцій має чималий резонанс, однак щодо введення більш впливовіших дій стосовно РФ викликало б заперечення зі сторін Греції, Кіпру, Словаччини та Фінляндії. Лише Польща, країни Балтії, Швеція та Велика Британія виступали за жорсткі дії. Крім того лідери не могли прийняти юридичне рішення, а лише послали політичний сигнал до Москви. Санкції з боку США щодо кримської кризи мали бути ідентичними з Європейським Союзом, але вони мають більше впливу, оскільки в списках є впливі політичні діячі Росії, наприклад прем'єр Дмитро Рогозін і Сергій Глаз'єв¹⁸.

За слова міністра Радослава Сікорського, Вашингтону легше приймати такі рішення, бо американці не залежать від економічних зв'язків з Росією. Рішення щодо санкцій приймає сам президент США Барак Обама, на відміну від 28 міністрів країн-членів ЄС, які повинні діяти одночасно. Дії ЄС полягають у призупиненні переговорів щодо нової стратегічної угоди з РФ та лібералізації візового режиму. Узгоджена модель санкцій мала подіяти лише на винних у кримській кризі. Економічні санкції ЄС будуть запроваджені, якщо конфлікт загостриться та росіяни увійдуть на східну чи південну територію України. Сама Польща наразі не заохочує до економічних санкцій і пан міністр Сікорський закликав до поміркованості щодо економічних санкцій проти Москви. Оскільки близько

7 відсотків польського експорту йде до Росії і Польща споживає 2/3 російського газу¹⁹.

Не визнаючи нового статусу Криму більшістю країн, півострів в односторонньому порядку перейшов у правове поле Росії. Блокування українських військових частин загарбниками продовжувалось загалом до 19–24 березня, після чого вони здалися або були захоплені.

Отже, агресивні апетити Володимира Путіна мали на меті загарбати стільки території, скільки зможе його підступна пропаганда й армія. Гаслами «Новоросії» та «русского міра» намагалися виправдати агресію проти українського народу, позбавлення його права на власну державу, культуру, історію. Розраховуючи, що все піде, як при загарбанні Криму, у березні проросійські сепаратисти за підтримки російських спецслужб розпочали вуличні акції на сході та в інших регіонах під гаслами приєднання до «Митного союзу», «федералізації» тощо.

У статті «Wschod nadal podzielony» журналіст Томаш Пехал проаналізував хід протистояння в Харкові прихильників Євромайдану та проросійських активістів. Проросійські протестувальники називали активістів Майдану бандерівцями і націоналістами. Протистояння тривали біля Харківської ОДА, яку захопили проукраїнські мітингуєчі. Будівля була огорожена металевою конструкцією для того, щоб уникнути зіткнення між людьми. Центром боротьби став Майдан Свободи в Харкові, де стояв пам'ятник Володимиру Леніну. Активісти організації «Правого сектору» намагалися знести монумент, який нагадував про комуністичне минуле. Однак, проросійські прихильники захищали пам'ятник і навіть мер міста Харкова Геннадій Кернес були проти його демонтажу. Навколо монументу була встановлена постійна охорона. Польський журналіст відмічає, що представники проросійських кіл ворожо налаштовані до Європейського Союзу та до будь-якої зміни в країні, проти захоплення державних будівель активістами Майдану²⁰.

Із березня 2014 р. проросійські бойовики почали захоплювати державні установи Донецька, Луганська та інших міст сходу та півдня. Почався терор і вбивства прихильників єдиної й соборної України. Сепаратисти виступали за проголошення відокремленості східних республік. За інформацією журналіста Томаша Пехалю одразу після перемоги Євромайдану в Києві проросійські про-

¹⁷ Reszka P. Jutro będzie tu Rosja. Tygonyk Powszechny. 2014. № 12. 23 marca.

¹⁸ Słojewska A. Slabe sankcje unijne. Rzeczpospolita. 2014. № 64. 18 marca.

¹⁹ Там само.

²⁰ Piechal T. Wschod nadal podzielony. Rzeczpospolita. 2014. № 49. 28 lutego.

тестувальники почали збиратися біля пам'ятника В. Леніна в Донецьку. До кола мітингуючих належали офіцери правоохоронців «Беркута» і проросійський активіст Павло Губарєв, який проголосив себе губернатором Донецької області. Журналіст відмічає, що більшість протестувальників – це переважно громадяни РФ. Він пояснює чому саме «Донбас» став головним регіоном повалення нової влади в Києві. Це пов'язано з тим, що Донецьк – батьківщина Партії регіонів і Віктора Януковича, тут він був у 1997–2002 рр. губернатором. За спостереженням журналіста відомо, що місцеві жителі Донецька достатньо лояльно ставляться до президента-втікача Віктора Януковича, до його діяльності в місті, що саме за його ініціатив побудовано стадіон «Донбас-арена». Недивно, що більшість працівників заводів східного регіону підтримують відокремлення від України, адже реалізація їх продукції залежить від поставок до Російської Федерації. Власники підприємств – це місцеві бізнес-еліти, зацікавлені в співпраці з Росією. Тому, можемо зрозуміти, що більшість мешканців східних областей України до проросійських активістів та їх діяльності ставилися лояльно, російська пропаганда, яка працювала тут довгий час зробила свою справу в налаштуванні українців у бік Російської Федерації, вже не кажучи про постійно підняту тему статусу російської мови²¹.

Аналізуючи публікації польських журналістів впродовж березня-квітня 2014 р. можемо констатувати, що темі реалізації Російською Федерацією агресивних дій в Україні після анексії Криму присвячено чимало статей. Кореспонденти висвітлювали об'єктивно протести у Харкові, Одесі, Донецьку та Луганську. За їх оцінками Путін збирається перейти до тотальної інвазії на сході країни. У цих обставинах київська влада показана, як недосить ефективна, а навіть пасивна, на дії сепаратистів реагує зі запізненням, коли треба було швидко приймати конструктивні рішення. І також, великий вплив на сході мали місцеві бізнесмени, які в свою чергу були зацікавлені в відокремленні регіону від України, бо вони бажали далі мати тісні контакти з РФ. Про цю інформацію вказують майже всі журналісти з Польщі під час своїх поїздок на схід країни²².

²¹ Piechal T. Świeże powietrze w Doniecku. Rzeczpospolita. 2014. № 58. 10 marca.

²² Szoszyn P. Scenariusz totalnej inwazji Rzeczpospolita. 2014. № 63. 17 marca. Jendroszczyk P. Scenariusz dla wchodniej Ukrainy. Rzeczpospolita. 2014. № 63. 17 marca. Bielecki J. Putin wymusza rozbiór. Rzeczpospolita. 2014. № 87. 14 kwietnia. Bielecki J. Niemoc Kijowa na wschodzie Rzeczpospolita. 2014. № 88. 15 kwietnia.

Журналіст Войцех Конончук зазначає, що бійці без розпізнавальних знаків із спорядженням російського спецназу з'явилися в Слов'янську 14 квітня 2014 р. Нова українська влада, створена після революції на Майдані, була близька до втрати контролю над східною частиною країни. Понад тиждень сепаратисти захоплювали адміністративні будівлі. Їхні дії супроводжувалися пасивністю місцевої міліції та влади і відсутністю будь-яких дій з боку уряду в Києві. Войцех Конанчук вважає, що київська влада перестала применшувати це лише тоді, коли у Слов'янську з'явився підрозділ, схожий на загони «самооборони» в Криму. Аналіз озброєнь показав, що таку ж зброю використовує російська армія.

Тим часом уряд Арсенія Яценюка заявив про російську збройну агресію. Але розпочата операція «АТО» на наступний день після появи російських спецслужб закінчилася буквально за кілька годин. Журналіст відмічає, що це повне фіаско. «Баланс втрат – один загиблий і п'ятеро поранених українських військових. Також була інформація про поранених з іншого боку (загиблих немає), але їх кількість невідома. Кореспондент піддав критиці дії глави МВС Арсена Авакова, який вмів публікувати погрозливі пости у Facebook, однак набагато гірше справляється з реальною політикою»²³.

У польській пресі був зроблений аналіз, чому сепаратисти мають таку підтримку: «ключовими аргументами для успіху є три фактори. По-перше – це підтримка місцевої владної еліти. По-друге, залучення російського спецназу – необхідно для професійного перенесення «вірусу» в інші міста. По-третє, неефективність влади в Києві, яка спочатку нічого не робила, необачно знехтувавши загрозою, а потім виявилася неспроможною її нейтралізувати. Багато вказує на те, що сепаратисти не можуть розраховувати на масову підтримку жителів регіону, більшість з яких виступає за єдину Україну. Проте зростання соціального невдоволення на сході та неприйняття нової влади є фактом»²⁴.

Петр Андрусечко в своїй статті поінформував, що 2 травня 2014 р. українські спецпризначенці почали проводити операцію зі звільнення Слов'янська від російської окупації. Його правдиві повідомлення про хід подій привернули увагу російський інтернет-видання. Вони опублікували фотографії П. Андрусечка з місць подій і звинуватили журналіста в підтримці київської влади.

²³ Konończuk W. Ukraina bliżej Małorosji. Tygonyk Powszechny. 2014. № 12. 14 kwietnia.

²⁴ Там само.

У місті для нього залишатися стало дуже небезпечно, оскільки сепаратисти організували полювання на нього. Він міг потрапити до «відомого підвалу», де росіяни катували інших незгодних із їхніми діями в Слов'янську. Завершення операції зі звільнення міста українськими військовими завершилося 5 липня 2014 р. і тоді було піднято над Слов'янськом прапор України²⁵.

На сході на підмогу терористам стали надходити нові сили з Росії, озброєні танками, бронемашинами, системами протиповітряної оборони та іншим важким озброєнням. За Женевськими домовленостями бойовики були зобов'язані роззброїтися та звільнити захоплені приміщення в обмін на амністію. Однак, Володимир Путін знехтував виконанням цієї угоди.

У травні сепаратисти інсценували незаконні «референдуми» щодо «незалежності» самопроголошених «Луганської народної республіки» (ЛНР) і «Донецької народної республіки» (ДНР). Росіяни застосували на сході подібну тактику, яку використовували раніше в Криму²⁶.

Окрім Слов'янська, сепаратисти систематично намагалися захопити інші військові об'єкти на сході. Маріуполь був важливою точною спалаху, де точилися вуличні бої, а частина міста залишилася під контролем Росії. В українців були величезні проблеми з веденням бойових дій. Не вистачало людей і техніки, а армія була просто не готова до боротьби. Вісім механізованих бригад змогли виставити лише шість батальйонно-тактичних груп, ще три бригади – по одній роті-тактичній групі, а дві бронетанкові бригади – по одній батальйонно-тактичній групі та одній роті-тактичній групі.

З телефонної розмови від 16 квітня 2014 р. Барака Обама і Володимира Путіна, Президент США висловив стурбованість діями Москви. Він заявив, якщо росіяни будуть продовжувати свої дії в Україні, то Росія зіткнеться з дедалі глибшою політичною та економічною ізоляцією. Російський лідер категорично заперечив, що його країна якимось чином керувала тим, що відбувається на півдні та сході України, і заявив, що звинувачення Заходу «ґрунтуються на неправдивих повідомленнях». Чиновники в Києві повторюють, що Москва оснащує сепаратистів уніформою та зброєю, а ними командують співробітники ФСБ

і російської військової розвідки. Служба безпеки України повідомила, що встановила особу командира диверсійної групи, яка діяла, зокрема, в Слов'янську. Імовірно, це Ігор Стрелков, офіцер російської військової розвідки (далі – ГРУ). Як повідомляється, заарештовані кілька днів тому в Харкові сепаратисти підтвердили, що він керував їхньою діяльністю в цьому місті. Голова російського МЗС Сергій Лавров попереджає, що «застосування сили проти демонстрантів серйозно підірве будь-які перспективи співпраці у врегулюванні української кризи»²⁷.

Журналіст Петр Андрусечко відмітив, що у Краматорську начебто все йде в нормальному ритмі. Люди ходять на роботу, багато молоді ввечері в кафе, на вулицях. Проте, регіон неспокійний, нагадує забарикадована міська рада, яку окупували прихильники Донецької республіки. На них можна побачити шини, бочки, плакати: «Донбас – мирні люди», «Донбас – мир – референдум», «Європейський Союз – чому ви нас не чуєте?». Чорно-синьо-червоно майорять прапори Донецької республіки. «Справді, на відміну від Слов'янська за кілька кілометрів на північ, я не бачу тут «зелених чоловічків»²⁸.

Після опитування протестувальників П. Андрусечко аналізує ситуацію в місті, стверджує, що більшість мешканців 250 тисячного Краматорська працює на великих заводах, що належать українським олігархам. «Вони не можуть знайти себе в новій реальності, вони звикли все життя працювати на одному підприємстві за невелику, але стабільну зарплату. І це є ключем до розуміння тут сепаратизму».

В Одесі 2 травня 2014 р. відбулися сутички між українськими активістами та проросійськими демонстрантами. У приміщенні профспілки сталася пожежа. За різними даними, там загинуло близько 30 сепаратистів. На сході України досі триває АТО. Бійки тривають, зокрема у Слов'янську, Краматорську, Маріуполі, Костянтинівці та Луганську. Росія засудила дії українським активістів в Одесі та операцію армії України на сході. Вона звернулася до ОБСЄ за допомогою щодо припинення АТО в Слов'янську.

А тим часом Міністерство закордонних справ Польщі закликала своїх громадян покинути Донецьку та Луганську області через прогресуючу ескалацію на сході та в Одесі. Було звільнено вій-

²⁵ Andrusieczko Piotr. Majowa bitwa w Słowiańsku. Wyborcza. 2014. 5 maja. Режим доступу: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7877780/Majowa-bitwa-w-Slowiansku>

²⁶ Łukasz Mamert Nadolski. Kampania zimowa w 2015 roku na Ukrainie. Budgoszcz: Museum wojsk Łądowych, 2017. s. 11.

²⁷ Там само.

²⁸ Andrusieczko P. Republika Doniecka jest wykluczona. Nie wierzy w Europę, chce pracy Putina i trosk. Wyborcza. 2014 r. 18 kwietnia.

ських спостерігачів ОБСЄ, яких протягом тижня утримували сепаратисти, в тому числі одного поляка. 6 травня в газеті опубліковано інтерв'ю з міністром закордонних справ Німеччини. Зокрема він сказав: «Система безпеки в Європі знаходиться під загрозою знищення. Було б нечуваною помилкою розірвати діалог з Росією в той час, коли в Україні зростає напруга. Ми залежні від дипломатії»²⁹.

Не обминуло увагу польських журналістів і вибори президента України. Ця подія набула на шпальтах газет великого значення, значна кількість матеріалів і статей присвячені цій тематиці. Наприклад, газета «Wyborcza» повідомила, що кияни не демонструють передвиборчих емоцій, але мають намір піти на вибори, навіть якщо для цього доведеться подолати кілька сотень кілометрів. Це захоплююча виборча кампанія в історії незалежної України. Вибори проходять у тіні кривавих подій на сході країни, і всі погляди звернені в цей бік. У Луганській області з 12 виборчих комісій шість були захоплені сепаратистами. Представники ЦВК повідомляють, що членів комісій залякують як у Донецькій, так і в Луганській областях. У Києві інший світ, ситуація там спокійна і стабільна. Українці налаштовані змінити долю країни. Згідно з опитуваннями, 79 відсотків громадян України заявляють, що братимуть участь у виборах. Це середній показник по країні. У Києві цей відсоток звичайно вищий³⁰.

Українській армії вдалося провести в липні 2014 р. вдалих контрнаступ в ряді міст на сході і над Слов'янськом, Краматорськом, Дружківкою, Костянтинівкою та Артемівськом знову замайоріли прапори України. Бойовики відійшли до Донецька та Луганська. У польських газетах з'явилася інформація про втечу сепаратистів зі Слов'янська. З початку липня позиції бойовиків постійно обстрілювали з української артилерії, війська затягували петлю. Нарешті, бійці під командуванням Стрелкова залишили Слов'янськ і спочатку пішли до сусіднього Краматорська. Через кілька годин колона бойовиків на автомобілях і БТР продовжила свій

шлях до Донецька. Відновлення Києвом контролю над Слов'янськом і Краматорськом має символічний знак. Це перші вражаючі успіхи АТО³¹.

Висновки та подальші перспективи дослідження. Отже, проведене дослідження висвітлення польською пресою агресивних дій Російської Федерації в Криму та на сході країни показало, що журналісти з Польщі не піддалися на прояви російської пропаганди. Вони проаналізували основні причини швидкого захоплення півострова, критично поставилися до діяльності нового уряду в Києві, об'єктивно показали події «русской весни» та антитерористичної операції. За короткий період захоплення парламенту Криму досить чітко зазначено кількість перекинутої з боку Росії живої і військової сили до Криму, поданий достатньо об'єктивний аналіз дій РФ щодо блокування української армії на півострові, висвітлено громадсько-політичні позиції відомих представників польської та української інтелігенції і урядів України та Польщі, Європейського Союзу. Особливо на шпальтах польських газет показано настрої корінних народів Автономної Республіки Крим щодо приєднання території півострова до РФ. Щодо висвітлення антитерористичної операції на сході України то, польські журналісти відмітили, що підтримка сепаратистів була підтримана грошима родини В. Януковича, а також інших відомих українських олігархів. Влада в Києві побоювалася називати речі своїми іменами і об'явити РФ війну. Тому, було обрано такий спосіб характеристики військового протистояння України і Росії. У публікаціях журналісти намагалися об'єктивно подавати не лише хронологію подій на полі бою, але й аналізували економічно-політичні причини агресії путінського режиму. Це надало значну допомогу українському урядові в боротьбі проти «інформаційної війни» з боку Росії, вплинуло на подальше зближення українських і польських політиків.

Подальшою перспективою дослідження є висвітлення польською пресою перебігу повномасштабного вторгнення РФ в Україну в лютому 2022 року, аналізу основних військових операцій під час окупації та визволення українських міст та сіл, позицій політичних діячів Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу в питаннях підтримки України тощо.

²⁹ Медвідь О. Польська преса про початок українсько-російської війни: за матеріалами газети «Wyborcza.pl» (квітень – серпень 2014) Російсько-українська війна (2014–2022 рр.): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та правові аспекти : Наукова монографія. Рига: «Baltija Publishing», 2022. с. 599–603 Режим доступу <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6290/13325-1?inline=1>

³⁰ Andrusieczko P. Kijow wybiera się do urn. Wyborcza. 2014. 22 maja. Режим доступу: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7884960/Kijow-wybiera-sie-do-urn>

³¹ Andrusieczko P. Ukraińcy odbijają Ukrainę. Wyborcza. 2014. 7 lipca. Режим доступу: <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7903280/Ukrajncy-odbijaja-Ukraine>

References

- Andrusieczko, P. (2014, May 22). Kijow wybiera się do urn [Kyiv goes to the polls]. Wyborcza. Retrieved from <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7884960/Kijow-wybiera-sie-do-urn> [in Pol.].
- Andrusieczko, P. (2014, May 5). Majowa bitwa w Słowiańsku [May battle in Sloviansk]. Wyborcza. Retrieved from <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7876272/Pod-rzadami-separatystow> [in Pol.].
- Andrusieczko, P. (2014, June 7). Ukraińcy odbijają Ukrainę [Ukrainians are retaking Ukraine]. Wyborcza. Retrieved from <https://classic.wyborcza.pl/archiwumGW/7903280/Ukrajnicy-odbijaja-Ukraine> [in Pol.].
- Arel D., Driscoll J. (2023). Ukraine's Unnamed War. Before the Russian Invasion of 2022. New York: Cambridge University Press [in Eng.].
- Bielecki, J. (2014, April 14) Putin wymusza rozbiór [Putin forces partition]. Rzeczpospolita, p. 8 [in Pol.].
- Bielecki, J. (2014, April 15). Niemoc Kijowa na wschodzie [Kyiv's powerlessness in the east]. Rzeczpospolita, p. 8 [in Pol.].
- Hrycak J. (2023). Ukraina. Wyrwać się z przeszłości. Krakow : Międzynarodowe Centrum Kultury [in Pol.].
- Jendroszczyk, P. (2014, March 17). Scenariusz dla wschodniej Ukrainy [Scenario for eastern Ukraine]. Rzeczpospolita, p. 8 [in Pol.].
- Kononchuk, W. (2014, March 9). Putina wojna z Ukrainą [Putin's war with Ukraine]. Tygonik Powszechny, p. 12 [in Pol.].
- Kononchuk, W. (2014, April 14). Ukraina bliżej Małorosji [Ukraine closer to Little Russia]. Tygonik Powszechny, p. 12 [in Pol.].
- Medvid O. (2022). Polska presa pro pochatok ukraińsko-rosiiskoi viiny: za materialamy hazety «Wyborcza.pl» (kviten – serpen 2014) [The Polish press on the beginning of the Ukrainian-Russian war: according to the materials of the newspaper «Wyborcza.pl» (April – August 2014)]. Rosiisko-ukraińska viina (2014–2022 rr.): istorychni, politychni, kulturno-osvitni, relihiini, ekonomichni ta pravovi aspekty [Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural and educational, religious, economic and legal aspects] (pp. 599–603). Riga: Baltija Publishing [in Ukr.].
- Mykhailutsa, M., Shypotilova, O. (2018). Istoriia Ukrainy i yii derzhavnosti: osuchasnenyi pohliad [History of Ukraine and its statehood: a modernized view]. Kherson: Oldi-plus [in Ukr.].
- Nadolski, L. M. (2017). Kampania zimowa w 2015 roku na Ukrainie [Winter campaign in 2015 in Ukraine]. Bydgoszcz: Museum wojsk Ladowych [in Pol.].
- Olczyk, E. (2014, March 5). Putin oskarża Polskę [Putin accuses Poland]. Rzeczpospolita, p. 10 [in Pol.].
- Pacek, B. (2022). Wojna gybrydowa na Ukrainie. Warszawa: Oficyna Wydawnicza RYTM [in Pol.].
- Piechał, T. (2014, February 28). Wschód nadal podzielony [The East is still divided]. Rzeczpospolita, p. 8 [in Pol.].
- Piechał, T. (2014, March 10). Świeże powietrze w Doniecku [Fresh air in Donetsk]. Rzeczpospolita, p. 8 [in Pol.].
- Plokh, S. (2023). The Russo-Ukrainian War: The Return of History Allen Lane. New York, WW Norton & Company [in Eng.].
- Reszka, P. (2014, March 9). Korespondencja z Krumu [Correspondence from Krum]. Tygonik Powszechny, p. 14 [in Pol.].
- Reszka, P. (2014, March 23). Jutro będzie tu Rosja [Russia will be here tomorrow]. Tygonik Powszechny, p. 13 [in Pol.].
- Turchenko, G., Turchenko, F. (2015). Proekt «Novorosii»: 1764–2014. [«Novorossiia» project: 1764–2014]. Zaporizhzhia: ZNU [in Ukr.].
- Shypotilova, O. P. (2023). Polska presa v protyidii rosiiskii propahandi pid chas okupatsii Krymskoho pivostrova (liutyi-kviten 2014) [Polish press countering Russian propaganda during the occupation of the Crimean peninsula (February–April 2014)], Protydiia dezinformatsii v umovakh rosiiskoi ahresii proty Ukrainy: vyklyky i perspektyvy tezy dop. uchasnykiv mizhn. nauk.-prakt. konf. [Countermeasures against disinformation in the conditions of Russian aggression against Ukraine: challenges and prospects of the thesis addendum. participants of the International and practice conf.]. Ann-Arbor – Kharkiv. doi: 10.32782/PPSS.2023.1.48 [in Ukr.].
- Slojewska, A. (2014, May 18). Słabe sankcje unijne [Weak EU sanctions]. Rzeczpospolita, p. 10 [in Pol.].
- Szoszyn, P. (2014, March 17). Scenariusz totalnej inwazji [Total invasion scenario]. Rzeczpospolita, p. 7 [in Pol.].
- Unknown author. (2014, February 28). Krym staje po stronie Rosji. Rzeczpospolita, p. 8 [in Pol.].
- Unknown author. (2014, February 3). Tatarzy krymscy nie chcą obcej władzy na półwyspie. Rzeczpospolita, p. 9 [in Pol.].